

השבוע בגליון	
בדיקות מעבדה בחששות בשר בחלב בישול בשר בחלב שלא לצורך אכילה והנאה מדוע לוקים על אכילת בשר בחלב בין בישול בשבת לבישול בשר בחלב חמאה שמעורב בה בשר, כשמן לנרות חנוכה ההבדל בין מלאכת בישול לפעולת בישול 'טעם' מהו	בדיקות מעבדה בחששות בשר בחלב בישול בשר בחלב שלא לצורך אכילה והנאה מדוע לוקים על אכילת בשר בחלב בין בישול בשבת לבישול בשר בחלב חמאה שמעורב בה בשר, כשמן לנרות חנוכה ההבדל בין מלאכת בישול לפעולת בישול 'טעם' מהו

דף קטוב לא תבשל גדי בחלב אמו ג' פעמים אחד לאיסור אכילה ואחד לאיסור הנאה ואחד לאיסור בשול

בדיקות מעבדה בחששות בשר בחלב

יש שאסרה תורה לאכול מאכלים מסויימים. יש שהתורה אסרה את ההנאה ממאכלים מסויימים. איסור בשר בחלב, מלבד שהוא מאגד בתוכו את שני האיסורים הנזכרים - אכילה והנאה -, הוא כולל איסור ייחודי שאין דוגמתו בכל התורה - איסור בישול, שהמבשל בשר וחלב יחדיו, עובר על איסור תורה.

המניח כי הפוסקים הרבו לדון מהו בישול, האם צלייה, טיגון, עישון, בישול בחמי טבריה ועוד נכללים באיסור התורה, אינו טועה. אך במאמר הבא נתמקד בהגדרת איסור הבישול, איזה סוג של בישול אסרה התורה.

בישול בשר בחלב שלא לצורך אכילה והנאה:

החקירה העומדת בפנינו היא, האם איסור הבישול של בשר בחלב כרוך באיסור ההנאה והאכילה של הבשר והחלב, היינו: האם אין לבשל את הבשר ואת החלב, כדי שלא יבואו ליהנות מהם אחר כך ולאוכלם, או שמא איסור הבישול עומד בעינו ללא כל קשר לתוצאות ולהשלכות שיתרחשו לאחר מכן.

מדוע לוקים על אכילת בשר בחלב: שאלה עצומה מרחפת מעל הלכות בשר בחלב. כל שנאמר בתורה הוא (שמות כג, יט, שמות לד, כו, דברים יד, כא) "לא תבשל גדי בחלב אמו". מאחר שהתורה שנתה ושילשה פסוק זה, למדו חכמים בסוגייתנו על שלשת האיסורים הלא המה, אכילה, הנאה ובישול. מעתה, לכאורה, אין להלקות את האוכל בשר בחלב או את הנהנה ממנו, שכן, לא דיברה תורה אלא על המבשל בשר בחלב, "לא תבשל גדי בחלב אמו", ושני האיסורים הנוספים נלמדים בדרשה, והלא אין לוקים על איסור הנלמד בדרשה ואינו מפורש בתורה, ומדוע האוכל בשר שבושל עם חלב לוקה (רמב"ם הל' טומאת מת פ"א הל' ב').

בדיקות מעבדה בחששות בשר בחלב

יש שאסרה תורה לאכול מאכלים מסויימים. יש שהתורה אסרה את ההנאה ממאכלים מסויימים. איסור בשר בחלב, מלבד שהוא מאגד בתוכו את שני האיסורים הנזכרים - אכילה והנאה -, הוא כולל איסור ייחודי שאין דוגמתו בכל התורה - איסור בישול, שהמבשל בשר וחלב יחדיו, עובר על איסור תורה.

במענה לשאלה זו כותב ה"כסף משנה" (שם, בתי השני) את ההגדרה הבאה: "דמשמע שלא אסרה תורה לבשל בשר בחלב, אלא כדי שלא יבוא לאכול". הוי אומר, מאחר שאיסור הבישול, אינו אלא כדי להמנע מאיסור האכילה, הרי שכאשר התורה שנתה ושילשה את איסור הבישול, כאילו פירשה שאסור לאכול בשר שבושל עם חלב, ואין זה נחשב כאיסור הנלמד מדרשה.

בישול בשר בחלב שלא לצורך אכילה והנאה:

החקירה העומדת בפנינו היא, האם איסור הבישול של בשר בחלב כרוך באיסור ההנאה והאכילה של הבשר והחלב, היינו: האם אין לבשל את הבשר ואת החלב, כדי שלא יבואו ליהנות מהם אחר כך ולאוכלם, או שמא איסור הבישול עומד בעינו ללא כל קשר לתוצאות ולהשלכות שיתרחשו לאחר מכן.

נמצאנו למדים, כי איסור בישול בשר בחלב מותנה בהיווצרות חשש להיכשלות באיסור אכילת הבשר והחלב המבושלים. על ההשלכה ההלכתית הנובעת מנידון זה ניתן לעמוד על ידי השאלה הבאה שהוצבה בפני הגאון רבי מאיר שפירא מלובלין זצ"ל, הוגה ומייסד "הדף היומי".

בישול בשר בחלב שלא לצורך אכילה והנאה:

החקירה העומדת בפנינו היא, האם איסור הבישול של בשר בחלב כרוך באיסור ההנאה והאכילה של הבשר והחלב, היינו: האם אין לבשל את הבשר ואת החלב, כדי שלא יבואו ליהנות מהם אחר כך ולאוכלם, או שמא איסור הבישול עומד בעינו ללא כל קשר לתוצאות ולהשלכות שיתרחשו לאחר מכן.

יהודי ביקש לבדוק את רכיביו של שוקולד מסויים, כדי לוודא כי אין בו תערובת בשר בחלב. דא עקא, שהבדיקה נעשית על ידי בישול השוקולד. נמצא, כי אם אכן לפנינו תערובת בשר בחלב, הרי שבישל בשר בחלב... המותר הדבר?

בישול בשר בחלב שלא לצורך אכילה והנאה:

החקירה העומדת בפנינו היא, האם איסור הבישול של בשר בחלב כרוך באיסור ההנאה והאכילה של הבשר והחלב, היינו: האם אין לבשל את הבשר ואת החלב, כדי שלא יבואו ליהנות מהם אחר כך ולאוכלם, או שמא איסור הבישול עומד בעינו ללא כל קשר לתוצאות ולהשלכות שיתרחשו לאחר מכן.

בישול שוקולד שקיים חשש כי מעורב בו בשר: הגאון מטשעבין זצ"ל (דובב מישרים" ח"א סוסי" ל) כותב במענה לשאלה זו, כי לפי דברי ה"כסף משנה" הנזכר, יתכן שאין איסור בדבר. שכן, מדברי ה"כסף משנה" עולה, כי איסור הבישול תקף רק כאשר תתכן אפשרות שהבשר והחלב ייאכלו. ברם, במקרה שלפנינו, אין הלה מתכוון לבשל את השוקולד אלא כדי להמנע ממכשול איסור אכילת בשר בחלב, ואין לחשוש שמא ייכשל באיסור זה עצמו, כאשר כל מטרת הבישול היא כדי לגדור את עצמו מאכילת תערובת

בישול בשר בחלב שלא לצורך אכילה והנאה:

החקירה העומדת בפנינו היא, האם איסור הבישול של בשר בחלב כרוך באיסור ההנאה והאכילה של הבשר והחלב, היינו: האם אין לבשל את הבשר ואת החלב, כדי שלא יבואו ליהנות מהם אחר כך ולאוכלם, או שמא איסור הבישול עומד בעינו ללא כל קשר לתוצאות ולהשלכות שיתרחשו לאחר מכן.

יהודי ביקש לבדוק את רכיביו של שוקולד מסויים, כדי לוודא כי אין בו תערובת בשר בחלב. דא עקא, שהבדיקה נעשית על ידי בישול השוקולד. נמצא, כי אם אכן לפנינו תערובת בשר בחלב, הרי שבישל בשר בחלב... המותר הדבר?

בישול בשר בחלב שלא לצורך אכילה והנאה:

החקירה העומדת בפנינו היא, האם איסור הבישול של בשר בחלב כרוך באיסור ההנאה והאכילה של הבשר והחלב, היינו: האם אין לבשל את הבשר ואת החלב, כדי שלא יבואו ליהנות מהם אחר כך ולאוכלם, או שמא איסור הבישול עומד בעינו ללא כל קשר לתוצאות ולהשלכות שיתרחשו לאחר מכן.

לעילוי נשמת

הר"ר ראובן גומבו ז"ל

ב"ר צבי ז"ל נלב"ע כ"ה אייר תשנ"ה

ת.נ.צ.ב.ה.

הונצח ע"י בנו ידידינו הר"ר שמואל יצחק גומבו ומשפחתו שיחי ארה"ב

לעילוי נשמת

מרת חנה פייגא גרוס ע"ה

בת הר"ר יקותיאל יהודה נוימן זצ"ל נלב"ע כ"ט אייר תשנ"ח

ומרת יוטא ביילא לוינגר ע"ה

בת הר"ר צבי פרידמן זצ"ל נלב"ע כ"ט אייר תש"ן

ת.נ.צ.ב.ה.

הונצח ע"י בנה ר' שלום גרוס הי"ו

ורעייתו מרת פנינה פל תחי' לבית לוינגר - פ"ת

בשר בחלב. טענה זו הוא מצרף לכך שלפנינו ספק של תערובת בשר בחלב, ואין איסור וודאי.

בסיום מאמר זה נדגיש שוב, כי הנידונים ההלכתיים המובאים בעלון, נועדו לעורר את לב המעיין, ואין לסמוך עליהם כפסק הלכה, ואנו מדגישים זאת דווקא בשלהי מאמר זה אשר תכניו אקטואליים ומעשיים ביותר.

דף קטוב לא תבשל גדי בחלב אמו ג' פעמים אחד לאיסור אכילה ואחד לאיסור הנאה ואחד לאיסור בשול
בין בישול בשבת לבישול בשר בחלב

נידון תמים, לכאורה, בעניין נר חנוכה, שהעלה בעל ה"שער אפרים" (סי' ל"ח), עורר את גדולי ישראל להתכתבות עניפה בהלכות בישול בשר בחלב.

חמאה שמעורב בה בשר, כשמן לנרות חנוכה: המעשה אירע, כאשר חתיכת חמאה נאסרה באכילה ובהנאה לאחר שהיא בושלה עם בשר [ליתר דיוק, בכלי בן יומן], והתערב בה טעם הבשר. בעל החמאה היה אמור להשליכה לאשפה, אך ימי החנוכה קרבו ובאו והוא העלה בדעתו להשתמש בחמאה כחומר בעירה לנרות החנוכה.

בעל ה"שער אפרים" חוכך תחילה בדעתו להתיר את השימוש בחמאה זו, שכן, אמנם, אסור ליהנות מן החמאה, שתערובת בשר וחלב היא, ואסור ליהנות מהם, אך כלל נקוט בדינו: "מצוות לאו ליהנות ניתנו", שימוש בחפץ לצורך מצווה, אינו נחשב הנאה מן החפץ. לבסוף הוא מכריע מסיבה אחרת, שאין כאן מקומה, לאסור את השימוש בחמאה זו לצורך הדלקת נרות חנוכה.

הדלקת החמאה, הרי היא בישול בשר בחלב: תמהים ומשתאים פרשו שני הגיסים, בעל ה"אליה רבה" (אלה זוטא סי' תרע"ג) ובעל ה"שבות יעקב" (שו"ת או"ח סי' ל"ח) את שאלתם, מה ראה בעל ה"שער אפרים" לדון בחמאה זו, הרי אם יבעיר פתילה בחמאה, הוא יבשל את החמאה על טעם הבשר שבה, ויעבור על איסור מן התורה של בישול בשר וחלב!

החלק המרתק שבתמיהתם הוא דווקא הנידונים הבוקעים מתוך דבריהם, ומתפרצים מאליהם, ביניהם, האם שריפת בשר וחלב וכלייהם, נכללת באיסור בשר בחלב. וכמו כן, הרי החמאה התבשלה כבר פעם אחת, האם יש בישול אחר בישול בבשר בחלב? שמא הבישול השני אינו נחשב בישול כלל (עיי' בשע"ת ר"ס תרע"ג, ובקונטרס ימי החנוכה, שכטר עמוד ס' ואילך).

הבה נמקד את עיונו בשאלה, האם כילוי בשר וחלב נחשב בישול. ובכן, מדברי הגמרא (קמ"ב עולה, כי יש צורך בבישול בשר וחלב שניתן לאוכלם לאחר הבישול, ובמקרה שלפנינו, כל עוד שהחמאה לא התבשלה לאור הפתילה - אין איסור, ולאחר שהתבשלה - אין חמאה... שהלא היא מתכלה. לכאורה, צודק, איפוא, בעל ה"שער אפרים", שהמשתמש בחמאה כשמן למאור, אינו עובר על איסור בישול בשר בחלב. ברם, בעל ה"שבות יעקב" (שם) מסביר, כי עוד בטרם כילוי החמאה באמצעות הפתילה, היא מתחממת מחום השלהבת, ואז היא מתבשלת על טעם הבשר שבה, וזו היתה כוונתו וכוונת ה"אליה רבה" בקובעם, כי העושה כן עובר על איסור בישול.

עד כמה שהדברים נשמעים פשוטים, בוודאי כל קורא שואל את עצמו, כי אם אומנם המדליק פתילה בחמאה שיש בה בשר עובר על איסור בישול בשר בחלב, מדוע לא שמענו מעולם, שהמדליק בשבת נר של שמן עובר על איסור מבשל, מלבד שעובר על איסור מבעיר?

ההבדל בין מלאכת בישול לפעולת בישול: על נקודה זו עומד ה"חתם סופר זצ"ל (שו"ת יו"ד סי' צ"ב) המבחר, כי עלינו להבדיל באופן מובהק בין איסור בישול בשבת, לבין איסור בישול בשר וחלב. בשבת נאסרה עלינו **מלאכת** בישול, ואילו באיסור בשר בחלב נאסרה **פעולת** בישול. שהנה, הגדרתן של מלאכות השבת נקבעה לפי אופן עשייתן במשכן. ומאחר שבמשכן בישלו לצורך אכילה, הרי שבישול אשר אינו מיועד לאכילה, אלא הוא מתהווה תוך כדי תהליך של שריפה וכליו, אינו נחשב כמלאכה של בישול. לעומת זאת, באיסור בשר בחלב התורה אסרה את **פעולת** הבישול - אסור ליהודי לבשל בשר בחלב, לא הזכיר מאומה על מלאכה או על מטרה, האיסור הוא בכך שהבשר והחלב יתבשלו באופן שהם ראויים למאכל אדם.

דף קטוב אם יש בנותן טעם
'טעם' מהו

בדפים הנלמדים בתקופה זו, אנו עוסקים גם בטעם הנפלט מן המאכל ונבלע בכלים שבו הוא מתבשל, או במאכלים המתבשלים עמו.

מה טיבו של הטעם? אין ספק כי שאלה זו מנקרת בלבו של כל לומד דף היומי. ובכן, הגאון רבי משה פיינשטיין זצ"ל (שו"ת "אגרות משה" יו"ד ח"א סי' מ"א), התכתב בארוכה עם אחיו הגאון רבי מרדכי בנושא זה, ובמכתבו הוא פרט באופן בהיר ומסודר את משנתו, המבוססת על ה"טור" ועל ה"שו"תן ערוך".

מאכל מוצק פולט טעם בלבד, נוזל פולט טעם עם חומר: קיימות שתי אפשרויות להפרשת טעם ממאכל. עיתים, המאכל פולט טעם, טעם בלבד, ופעמים חלק ממשו מן המאכל נפרד הימנו, וכמובן שחלק זה נושא בחובו גם טעם. אימתי הטעם מועתק מן המאכל על ידי הפרשת טעם בלבד, ואימתי מופרשים מן המאכל חומרים ממשיים? ובכן, אומר הגאון רבי משה פיינשטיין, מאכלים מוצקים, מפרשים טעם

מחצית חודשי החורף, עד שלא נותר מי שיספר, כי זה מאה שנים לא היה כקור הזה. אך הכל ידעו זאת. דומה היה, כי גם הרוח החצופה נחרדה מפני הקרה, ודילגה על חבל ארץ זה, שבשוליו שכן כפרנו. איש לא העז לפתוח את החלונות. רוח לא נשבה בהם, ואף זוגיות לא התנפצה.

ימי החנוכה סיפקו לזוג מעט פרנסה, במכירת מספר זכוכיות לבתי החנוכה, אך המעות אזלו במהרה ומצבו היה נואש.

הוא בירר באיזו שעה מתפללים תפילת שחרית בבית הכנסת, והחל משתפך בתפילת משיב הרוח ומוריד הגשם, כאילו היה עובד אדמה. גשם, היה אומר בליבו, לא כל כך משנה. אבל רוח, רבונו של עולם משיב הרוח, לילה אחד בלבד השב רוח אדירים על פני הכפר. רק פעם אחת.

כלום. גשם, נשיאים, ורוח אין.
במר ייאושו החליט, כי הגיעה העת לעשות את אשר לא רצה לעשות. רגשות חרטה עזים פעפעו בו עוד בטרם עשה דבר, אך באותה שעה הוא לא ידע, עד כמה עתיד הוא להתחרט.

בראש מוכן הוא כנס לצריפו של שוטה הכפר, לאחר שיוזבד כי איש אינו מבחין בו, סגר את הדלת בשקט והתיישב באיטיות על כסא. "באתי לעשות איתך עסק. אתה יודע. אני צריך עבודה, בלי עבודה..." "כן", המשיך השוטה, "בלי עבודה אין חיים". "נכון", הנהן הזוג, "אתה יודע משהוא, מי אמר שאתה שוטה? ובכן, אתה", לחש ופול בעיניו לעבר הדלת, "תצא בלילה עם קורנס, ותנפץ זוגיות. בבוקר הם ירוצו אלי שאתקן את הזכוכיות, לי תהיה עבודה ולך אתן פרוטה עבור כל זכוכית שאתקן. בנוסף לכך, בכל פעם שתזדקק לשירותי זוג בבקתתך, הזמן אותי, ללא תשלום", אמר וטפח בחיבה על כתפו של השוטה.

הבחירה בשוטה היא המוצלחת ביותר, חשב בשעה שיצא מן הבקתה. אם יתפסו אותו בשעת מעשה, איש לא ישאל אותו מדוע הוא עושה כן. שוטה.

אתה לילה. מזה שבועות ארוכים לא ידע הזוג שינה עריבה שכזו. מחר בבוקר תבוא הרווחה. מבעד ערפילי השינה עלו באוזניו קולות רחשים של זוגיות מתנפצות, והם דמו עליו כצלילי מוסיקה עריבה. יש עבודה.

לפנות בוקר, שני עננים עמוסי חשמל, מים ואנרגיה, נחבטו בעוצמה זה בזה, ברק האיר את העיירה והאדיר שבא בעקבותיו, היווה אות פתיחה מרהיב לגשמי הזעף שירדו בשטף על בתי הכפר.

היום שינה, כשחיוך על פניו, הספיק מיועדו לדמיין את פניהם של בני הכפר, האצים לחפש תוך כדי שהם מדשדשים בשלוליות הגשם, כשלפתע, גוש קריר נחת על גשר אפ. הוא לא התערער, רק הסתובב, וגשמי ברכה מילאו את משכבו.

הוא התעורר באחת, טרוף נשימה, בעוד אשתו וילדיו, שנרטבו עד לשד עצמותיהם, החלו צווחים בערוביבה. חדל אונים ורפה כתפיים פלבל בעיניו אל מול חלונות ביתו נטולי הזכוכית. השוטה ניפץ את זכוכיותיו שלו. בעודו יורה ברכות על השוטה, העלה על עצמו את בגדיו במהירות הבזק, ומתח את רגליו בריצה חפוזה לבקתתו של השוטה, דרך אותן שלוליות שבהלומי ראה את בני העיירה מדשדשים בתוך בדרכם אליו...

אין שנלכל מסתובב.
בקתתו של השוטה הצופה באור יקרות. התנור הוסק בגזי עצים עבים, והשוטה ישב על האח, מכורבל בשמיכת פוך עבה, כוס רותחין בידו האחת, והקורנס בידו השנייה. קור אימים שרר בבית. השוטה ניפץ גם את הזוגיות של בקתתו.

הוא לא מצא מילים. "אתה שוטה? אני שואל אותך!!! דעתך השתבשה עליך לחלוטין!!! לא מצאת מה לעשות, רק לשבור את הזכוכיות של הבית שלי ואת החלונות של הבקתה שלך?!" הוא לא התאפק, וחבט קלות על קודקדו של השוטה.

- **"תראה"**, השיב השוטה, שכלל לא שם לב לחבטה. "אולי אתה חושב שאני שוטה, אבל אני עשיתי חשבון".

- **"חשבון"**. בטח.

- **"עשיתי חשבון"**. אתה צריך עבודה, נכון?!"
- **"נכון"**, נחם הזוג.
- **"הנה"**, אתה מתחיל להסכים איתי", המשיך השוטה ועידוד נמסך בקולו. "ובכן, בשעה שעמדתי ליד ביתו של הקצב, וכמעט ניפצתי את שמשוויו, לפתע עלתה בליבי המחשבה, הלא הקצב בעל קשרים הוא, ומי יתקע לידך כי הוא יתקן את זוגיותי דווקא אצלך? אה?!" הרים

הדף היומי

השוטה את קולו בשביעות רצון, "ואולי הוא יחליט להבהיל הכפרה את הזוג מן העיר הגדולה. משחשבתי על כך נפלה רוחי, ולא עוד, אלא שבאותו הרגע ממש, נטרקה דלת בביתו של הקצב, וחלחלה אחותי, מה יעשה לי הקצב בכלי מלאכתו, אם יתפסני עם קורנס ליד חלון ביתו.

אצתי רצתי לבקתי, חשבתי עמוקות ומצאתי פתרון. אני אגנף את הזוגיות שלך! כך אפתור את שתי הבעיות. איש לא יצחק עלי, שהרי אתה ביקשת זאת במו פיד, וכמו כן, לך תהיה עבודה! אתה בוודאי לא תלך לאג אחר... מה אתה עצוב?!" **הזגג** נותר מסומר למקומו בעוד השוטה ממשיך ללהג. "כשחזרתי לכאן נזכרתי, בהבטחה שלך לתקן לי את חלונותי אם הם יישברו, ובו בעת עלתה בליבי המחשבה, כי 'זה נהנה וזה לא חסר', אפילו 'זה נהנה וזה נהנה', אתה נהנה לעבוד, ואני אקבל חלונות חדשים. אתה מבין, כל כך פשוט. מדוע אתה בוכה?"

זגגנו התיישב על הריצפה והחל למרר בבכי. הטיפשות של השוטה עלתה על כל דמיון. בעיקר יצא מכבדו למראה הרצינות שבה הרצה השוטה את דבריו. השוטה לא הרפה ממנו. "תסביר לי מה לא טוב. תמיד אני מבקש את זה מאנשים, וכך אני לומד לא לעשות זאת פעם נוספת."

הזגג תלה בו עיניים רחיקניות, חפץ בדין הגדולות את פניו של השוטה, נענע אותו קלות והסביר לו: "אני זקוק לעבודה? תגיד לי, מה אתה חושב? אני צריך את התוצאה - את הכסף. אם אתה מסדר לי עבודה בלי תוצאה, מה יש לי מזה. **השוטה** טפח על מצחו שוב ושוב, אבל לא הבין - "עבודה זו עבודה, מה הוא רוצה?"

★ ★ ★

העבודה אינה המטרה. התוצאה היא המטרה. זו היא הסיבה, שעשרות אלפי אנשים קוטעים את סדר יומם, בבוקר, בלילה ובצהריים, ומפנים זמן כדי לקבוע עיתים לתורה. **שאלו** יעבדו בלי להגיע לתוצאה, לשם מה העבודה?

.....
המועין לזכות את הרבים בסיפור מעניין,
או בעובדו למרות שניתן ללמוד ממנה מוסר השל,
מזמן לפנות למערכת מאורות הדף היומי,
ואנו נפרסם זאת בע"ה בטור זה.
כתובתנו: ת.ד. 471 בני ברק, פקס: 03-570-67-93
mendelson@meorot.co.il
.....
בברכת התורה העורך

פנינים

מספרים כי הגאון רבי יהונתן אייבשיץ זצ"ל התקשה מאוד בפסוק (שמות כד/ט) "ראשית ביכורי אדמתך תביא בית ה' אלוך לא תבשל גדי בחלב אמו". מהי השייכות בין מצוות הבאת ביכורים לאיסור בשר בחלב?

פעם נמצא באחד מספרי הטבע, כי הרוצה להקדים את הבשלת הפירות באילן, ישקנו בבשר שהתבשל עם חלב. אורו עיניו: באה התורה לומר, שראשית ביכורי אדמתך מצווה אתה להביאה לבית המקדש, אך לא הותר לך למען זריזות המצווה למהר את הבשלת הפירות על ידי בישול בשר בחלב - לא תבשל גדי בחלב אמו...

דף קטז/א אייתו לקמיה רישא בטיוסא בחלבא.
רש"י: טווסא פואון

הדוכיפת והטווס

יש שלמדו מכאן שהטווס הוא עוף טהור המותר באכילה, "והוא אותו העוף שהנוצה של העוף היא מהודרת וגם יש לו בכרבלתו כמו שתיים או שלוש נוצות כמין ורדים. וכל גופם הוא יפה מאד חוץ מרגליו שהן שחורות כעורב" (יכנסת הגדולה, הגב"י פרק ל"א). אולם, מאחר שיש טווס נוסף הנקרא בפי רש"י "פואון שלביא" (לעיל סג/א), קשה לדעת אם הטווס המצוי הוא הכשר או הטמא. אם כי יש אומרים שה"פואון שלביא" הוא הדוכיפת שהוא עוף טמא (ישיבת חולין, עמי תכ"ח).

דף קכב/א גזירה שמא יעשה אדם עורות אביו ואמו שטיחין

בלבד אך גופם אינו נחסר במאומה, לעומת זאת, מאכלים נוזליים, אינם מפרישים טעם בלבד, ולעולם הטעם היוצא מהם מלווה בחלק מן המאכל עצמו. לפיכך, כאשר בשר הפריש טעם, משקלו וגודלו נותרו כשהיו, טעם בלבד יצא ממנו. אך כאשר יין הפריש טעם, משקל היין פוחת, משום שהיין אינו מפריש טעם בלבד.

לקביעה זו, השלכה הלכתית מעניינת וגם מעשית. כאשר אדם נוטל כף חלבית ומגיס עמה קדרת בשר, משערים כאילו כל הכף היא חלב ועל הבשר להיות פי שישים מגודל הכף, כדי שנוכל לומר שהחלב בטל בשישים. כמו כן להיפך, אם בחשו סיר חלב בכף בשרית, משערים את כל הכף כאילו היא בשר ואם אין בחלב פי שישים מן הכף, הוא אסור באכילה.

שקילת החלב יכולה להציל את סיר הבשר: ברם, אם הכף שבה אנו עוסקים היא חדשה, ופעם אחת בלבד השתמשו בה כדי להופכה לחלבית או לבשרית, אזי היא הבדל בין סיר הבשר לקערת החלב. נתחיל מסיר הבשר. תחילה בחשו חלב רותח בכף, ואחר כך הגיסו עמה בשר. אם ידוע בבירור מה היתה כמות החלב לפני שבחשו בו עם הכף, ניתן לשקול את החלב כעת, ולאמוד את כמות החלב שנבלעה בכף, ומעתה, אין צורך בכמות בשר פי שישים מכל הכף, אלא די בכמות בשר פי שישים מכמות החלב שנחסרה. אולם, במקרה הפוך מדידה זו לא תועיל מאומה. שכן, גם אם ניווכח כי לא נחסר מאומה מקדרת הבשר, אין בכך הוכחה כי כל הכף לא הפכה לבשרית, שכן, מאכלים מוצקים מפרישים טעם בלי חומר ממשי, ויתכן שכל הכף נספגה בטעם בשר...

דף קטז/א במקומו של רבי יוסי הגלילי היו אוכלין בשר עוף בחלב

"במקומו של ר"י הגלילי היו אוכלין בשר עוף בחלב" - מדוע?

"במקומו של רבי יוסי הגלילי היו אוכלין בשר עוף בחלב". במילים פשוטות אלו הגמרא אומרת, כי יהודים שהתגוררו בעיר מסויימת לא הקפידו על הוראת חכמינו וזכרונם לברכה, לבלתי אכול בשר עוף עם חלב, כגדר לאיסור התורה לאכול בשר בהמה עם חלב, משום שזו היתה עירו של רבי יוסי הגלילי, אשר חלק וסבר, כי מעולם חכמים לא תקנו זאת, ואף על פי שיתר החכמים חלקו עליו, במקומו נהגו כמותו. לא רק באיסור דרבנן הדברים אמורים, אלא גם במחלוקות הנוגעות לאיסורי תורה, כאמור בגמרתנו, שבמקומו של רבי אליעזר כרתו עצים בשבת! והסיקו בהם מדורה בשבת! כדי להכין את כלי המילה בשבת!

רבים הם עד למאד חילוקי הדעות בהלכה שבין העדות השונות, וכבר הראשונים (רא"ש מועד קטן פ"ג סי' פ"ז, תוספות עבודה זרה לחב ד"ה "אי משום", ועוד) מסתמכים על תשובה קדמונית מימי הגאונים (הודפסה בסוף "ים של שלמה" בבא קמא), שבה נמנו חמישים חילוקים בין בני בבל לבני ארץ ישראל בכל חלקי ההלכה. מאז ועד היום, התערבלו גלויותנו, נפוצו, התכנסו ושוב גלו, ורבו השיטות והדעות.

הידיעה החשובה שבגמרתנו, כי בני מקומו של החכם בעל דעת המיעוט רשאים לנהוג כדעתו, אף על פי ששאר החכמים חולקים עליו, היוותה כר פורה לרבים מחילוקי המנהגים שבין עדות ישראל. למסקנה זו הגיעו הרשב"א (שו"ת ח"א סי' רנ"ג) והר"ן (שו"ת סי' מ"ח), כאשר הם מורים לגבי מחלוקות מסויימות, כי במקומות מגוריהם של הר"ן והרמב"ם יש לנהוג כשיטתם, אף על פי שבשאר קהילות ישראל לא נהגו כשיטתם בהלכות הנדונות.

כשהרשב"א ענה שתי תשובות סותרות על אותה שאלה: גישתו זו של הרשב"א בולטת בתשובותיו, כאשר פעמים שעל אותה שאלה הוא משיב שתי תשובות שונות לחלוטין, הסותרות זו את זו. הצצה אל ראש התשובה מגלה, כי כל אחת מהן ממוענת ליעד אחר, ולפיכך על בני המקום לנהוג כהוראתו של בר הפלוגתא שהתגורר בעירם לפני שנים רבות (ראה שו"ת "אדמת קודש" או"ח סי' י').

השאלה המתבקשת היא, הלא אמרה תורה "אחרי רבים להטות"! כיצד, איפוא, רשאי אותו פוסק יחיד להיותר איתן בדעתו ולהורות לבני מקומו לנהוג כדעתו, נגד דעת הרבים. ובכן, משנגענו בשאלה בסיסית וחשובה זו, ראוי להבהיר כלל עיקרי.

אחרי רבים להטות - במחלוקות שהוכרעו בבית דין: הכלל "אחרי רבים להטות" נסוב על הכרעת בית דין. כלומר, אם בית דין התכנס, שמע את דעות הצדדים והכריע כאחד מהם, אזי, על בעל הדעה שלא התקבלה לחזור בו ולחדול מלהורות כשיטתו (עיי' "חזון איש" יו"ד סי' ק"נ אות א', ז', ח'. ועיי' מה שביאר בהרחבה בספר "יסוד המשנה ועריכתה" לגבי מחלוקות בית שמאי ובית הלל). שונים הם פני הדברים במחלוקת שלא הוכרעה בבית הדין. כאשר מורה הוראה ניצב בפני מחלוקת שכזו, עליו להלך אחר דעת רוב הפוסקים - שכן הדעת נותנת, אלא אם כן הוא תלמיד חכם ומורה הוראה מובהק, ודעתו נוטה בבירור להכריע כדעת מיעוט הפוסקים (עיי' חו"מ שם, אות ח'), אם לאו, עליו להלך אחר דעת רוב הפוסקים. אין צורך להדגיש, כי המדובר בתלמיד חכם בר סמכא, שבכוחו לשקול אלו מן הדעות לצרף למחלוקת. אכן, כל ספרי ההלכה אשר על פיהם אנו חיים, מבוססים על הכרעת ההלכה לפי רוב שיטות הפוסקים שחיו את דעתם בהלכה הנדונה, לא מחמת ההלכה של "אחרי רבים להטות", אלא מצד הסברא (עיי' חזו"א שם).

מעתה, מובן היטב כי במקום מגוריו של רבי יוסי הגלילי, הוא הורה כשיטתו, כי מחלוקת זו לא הוכרעה על ידי בית הדין הגדול, וכן כל אותם מחלוקות שבין רבותינו

הראשונים.

בני מקום שקיבלו על עצמם את כל פסקיו של חכם מסויים: לא זו בלבד, אלא גם בני מקום מסויים שחכמיהם קיבלו על עצמם את כל פסקיו של חכם פלוני, הרי הם נוהגים כמותו הן לקולא והן לחומרא, גם אם אינו מתגורר בינותם. הרשב"א (שם) מסביר, כי "כל שנהגו לעשות כל מעשיהם על פי אחד מגדולי הפוסקים... והרי עשו אלו הגדולים כרבים".

ארץ ישראל, מקומו של מרן רבי יוסף קארו: בעקבות כך התעורר נידון ענף ורחב היקף לגבי מנהגי תושבי ארץ ישראל. שכן, ארץ ישראל נחשבת כמקומו של מרן רבי יוסף קארו מחבר ה"שולחן ערוך", ורבים הם הפוסקים המעידים על תושבי ירושלים וסביבותיה, כי הם קיבלו עליהם את פסקיו והוראותיו [נעיי' חזו"א שם אות י' שאין הדבר מוסכם]. לימים, החלו יהודים מארצות אשכנז להשתקע בארץ, והתעוררה השאלה, האם עליהם לנהות אחר בני המקום ולנהוג ככל פסקיו והוראותיו של ה"שולחן ערוך", אף על פי שבעיר מוצאם הכריעו כשיטת הרמ"א.

אכן, בעבר, עת האשכנזים היוו מיעוט של ממש בקרב יהודי הארץ, אנו מוצאים את הוראתו של ה"חכמת אדם" ("ישערי צדק" שער משפטי הארץ פרק י"א סי' כ"ו), כי יש לכפות את האשכנזים לנהוג לחומרא כמנהג הספרדים בעניין "מיעוט הסירכות", שהרי בני ארץ ישראל קיבלו על עצמם את מרותו של ה"שולחן ערוך", והרמב"ם שקדם לו (נעיי"ש "בינת אדם").

בימינו עדות ישראל מתנהלות עדה על פי הלכותיה ומנהגיה, כהסברם של הפוסקים, כי החל משנת תק"ל גבר זרם העולים האשכנזים לארצנו הקדושה ומאחר שהם ניהלו את חייהם בקהילות נפרדות, ולא התערבו בקרב יושבי הארץ, לא חלה עליהם חובה לנהוג כמנהגם ("ארץ חיים" בסוף קונטרס הכללים כלל כ"ד, שו"ת "מנחת יצחק" ח"ח סי' א').

דף קיז/א שהדס נוהג בבהמה וחיה ועוף

"שולחן ערוך" - "אם אוכל דבר שטיבולו ב... דם, צריך נטילה". היתכן?

לאחר שלמדנו וחזרנו, כי אסור לאכול דם בהמה חיה ועוף, נבין בנקל, מדוע נזעקו האחרונים למקרא פסקו של ה"שולחן ערוך" (או"ח סי' קנ"ח סעי' ד'): "אם אוכל דבר שטיבולו באחד משבעה משקין שסימנם י"ד שח"ט ד"ם (דהיינו: יין, דבש, שמן, חלב, טל, דם, מים) ולא נתנגב... צריך נטילה בלא ברכה". הרמ"א מוסיף על כך: "ואפילו אינו מטביל רק ראש הירק או הפרי... יטול בלא ברכה".

הלכה זו מתייחסת להלכות אכילה, שהאוכל מאכל שהדרך היא לטבול אותו במשקה, והוא טבל אותו באחד משבעה משקים [המנויים בתוך ההלכה המצוטטת לעיל], צריך ליטול את ידיו לפני אכילתו.

האם אין כאן טעות? מרן ה"בית יוסף" והרמ"א מתייחסים באדישות ליהודי שמטביל את מאכלו בדם, עד שהם מורים לו, כי עליו לדעת שמוטל עליו ליטול את ידיו לפני האכילה! נשמע מוזר, הלא כן?

טובל בדם לצורך בריאות: אחרונים רבים ניסו את כחם בביאור פסק הלכה זה. ה"מגן אברהם" (שם, ס"ק י') כותב, כי הלכה זו מתייחסת ליהודי שנאלץ לאכול משקה טבול בדם בהוראת הרופאים, לצורך בריאותו.

רק קצה אחד הוטבל בדם: בעל ה"באר היטב" הקדום [אב"ד ברלין], כותב, כי יתכן שהלכה זו מתייחסת למאכל שקצהו הוטבל בדם, שהמבקש לאכול את קצהו השני, היבש, חייב גם כן ליטול את ידיו, שהרי כך הוא דינם של מאכלים, שגם אם חלקם נטבול באחד משבעה משקין, יש ליטול ידיים לפני אכילתם (רמ"א שם בשם הב"י).

אך בעל ה"קרבן נתנאל" (ב"נתיב חיים", שם) מעיר, כי חובת הנטילה על פירות שנטבול בחלקם, היא מחשש שהאוכל את החלק שאינו טבול, יגרר תוך כדי אכילתו לאכול את החלק שאינו טבול. ברם, לגבי מאכל טבול בדם, אין כל חשש שכזה, שהרי הכל נזהרים באכילת דם (נעיי' בשו"ת "הר צבי" או"ח סי' פ"ז).

דם אדם שצבעו השתנה: הגאון בעל "נזירות שמשון" כותב, כי הרי דם אדם אינו אסור אלא משום מראית העין. יתכן שהלכה זו מתייחסת לדם אדם שצבעו נשתנה ושוב אינו אסור משום מראית העין, ומאחר ששם משקה עליו האוכל מאכל שנטבול בדם זה, חייב בנטילה.

דם דגים: ואילו הגאון רבי עקיבא איגר זצ"ל (בהגהות על השו"ע שם) כותב, כי תמיהה זו מבוססת על ההנחה, שדם דגים אינו נחשב "משקה", ברם, יתכן שגם דם דגים, המותר באכילה, נחשב משקה, שהרי כל הנוזלים היוצאים מן הדג קרויים "משקה" (נעיי' זבחים כ"א) ומשכך, ה"שולחן ערוך" נזקק להורות, כי יהודי הטובל את מאכלו בדם דגים, יטול את ידיו [אולם, זה לדעת הטור וה"שולחן ערוך" יו"ד סי' ס"ו סעי' י', אך מלשון הרמב"ם משמע שדם דגים אסור מדרבנן - נעיי' "ערוך השולחן" שם].

מה ירתיע את האדם

נאמר בגמרתנו: "דבר תורה עור אדם טהור, ומה טעם אמרו טמא, גזירה שמא יעשה אדם עורות אביו ואמו שטיחין".

בוא וראה עומק הבנת חז"ל בכוחות הנפש של האדם. אף אם הגיע לדיוטה התחתונה והוא עושה שטיחים מעורות חורין, מכל מקום, אף השפל הלזה, אם על ידי כך יטמא בטומאה קלה דרבנן, כבר הוא פורש ממעשהו המביש!... ("מאורה של תורה" ויקרא יא/ב בשם דברי אלעזר).

מאורות הדף היומי

בית מדרש למגידי

שיעור דף היומי סוכוטשוב

בשורה לתושבי רעננה

הננו שמחים להודיע על שזכינו

להקים שיעור בדף היומי

בביהכ"ס "היכל אוריאל"

רח' שברץ 10

בכל בוקר בין השעות 8:40 - 7:45

לאחר תפילת שחרית תפילת שחרית בשעה 7:00

ע"י מגיד השיעור

הרב **אברהם בירנבוים** שליט"א

מרבני בית מדרשנו

הציבור מוזמן

מאורות הדף היומי

בית מדרש למגידי

שיעור דף היומי סוכוטשוב

הודעה לציבור גבאי בתי הכנסת

שנה זו הינה שנת סיום הש"ס

שיחול בעז"ה

בחודש אדר תשס"ה.

פונים אנו אל ציבור גבאי בתי

הכנסת היכולים

בשנה זו ליתן תנופה

לציבור המתפללים

בהקמת שיעורים חדשים בדף

ביו"מ.

לפרטים ניתן לפנות למשרדנו:

בטלפון: 03-6164725

או בפקס: 03-5780243

לעילוי נשמת

הר"ר **מאיר קסטנבוים** ז"ל

ב"ר משה חיים ז"ל נלב"ע ב' סיון תשנ"ג

ת.נ.צ.ב.ה.

הונצח ע"י ידידינו הר"ר **בנימין**

שפניר ומשפ' שיחיו-ת"א